

Викинутий на берег

Мартін Андерсен-Нексе

Новела

Переклад: Ольга Сенюк

I

Весілля Карен Бакегор довго й докладно обговорювали в окрузі. Це чи не вперше вийшло, що найбільше мовилося про весілля серед тих, хто на ньому не був, а не були там найшанованіші в окрузі люди. Їх, певна річ, ласкаво запрошували, але в останні тижні перед весіллям навколишні хуторяни почали слати нареченій подарунки та поздоровлення й разом просили вибачити, бо... одному сталося те, другому інше, і все невідкладне. Спершу Карен Бакегор брала їхні відмовки за щирі правду, але скоро здогадалася, що сусіди роблять так навмисне, — вирішили обминати її.

— Лишіть собі своє дрантя! — сказала вона черговому посланцеві, що стояв біля ганку з подарунком і вибачався за батька. — І я не дуже побиватимусь, як вашої ноги тут більше не буде!

Син господаря Лугового хутора повернув коня й поїхав, навіть не попрощавшись. Про те, як його прийнято, до вечора знала ціла округа, — чутка облетіла всі хутори. Відтоді ніхто вже не посилав Карен подарунків і не перепрошувався.

Карен Бакегор вдовольнилася цим, — краще відверта війна, ніж перешіптування в неї за спиною, що його вона останнім часом помічала. Коли хуторяни обминають її, то й вона їм покаже, що може без них обійтися. Замість кожного багатого господаря вона запросить двох бідних, а весілля відгуляє. От тільки прикро, що троє її дорослих синів не відгукнулися на запросини. Хоч, може, вони ще приїдуть в останній день... Ну, а як ні, то й ні! Коли вже вона обходиться без своїх знайомих, то обійдеться й без синів. Вийшов більший клопіт, ніж Карен сама сподівалася, але тепер уже що буде, те й буде. Найкраще було б заплющити очі і вимести все за поріг, і добре, й зле, геть до останку.

Той, задля кого вона все офірувала, пропадав у місті й рідко заглядав на хутір. А їй так би хотілося, щоб він тепер був із нею, в господарстві потрібна чоловіча рука, не одне годилося б зробити. І знову ж таки, як приємно було б мати опору тепер, коли всі відвернулися від неї. Та відколи призначено день весілля, його все десь носить. Карен не мала часу поміркувати, що там у нього за справи, — стільки треба було напекти й наварити, а крім того, серце її сповнювала радісна певність, що скоро він належатиме тільки їй, і приглушувала всі сумніви.

Аж уранці перед самим весіллям він з'явився на чолі цілої зграї зайд — галасливих, нахабних фертиків з міста у капелюхах набакир і подорожніх кереях. То були всілякі гендлярі й ошуканці, що їх звикли бачити в селі лише поодиночі, тому хуторяни аж полегшено відітхнули, як та компанія врешті покинула округу.

Весілля Карен Бакегор було гучне; зібралася сила гостей, столи вгиналися від наїдків і напоїв. Карен сама ходила поміж гістьми, велика, спокійна, й пильнувала, щоб

їм чого не забракло. Вона була така гарна у весільному уборі, просто красуня, дарма що мала сорок два роки. Тільки дві рожеві плями на скронях не пасували до її виразного, урівноваженого обличчя. Та, може, їх запалила любов, "жар кохання", як пишеться в книжках?

Від неї погляд мимоволі звертався на молодого, двадцятирічного хлопця, що сидів на покуті. Гарний, нема що казати; не одна дівчина, певне, задивлялася на нього і вигадувала собі якесь діло, щоб трапити йому на очі, але решта всі не помічали в ньому нічого особливого. Чорний буйний чуб і дві вуглини замість очей, до того ж трохи вже пригаслих, от і все. Та, може, для кохання цього й досить?

Люди мали за зле не те, що Карен Бакегор знову виходила заміж. Вона чесно вдовувала чимало років після смерті чоловіка, підтримувала в господарстві той самий лад, що був за нього, й добре виховала трьох синів. Кожне розуміло, що вона стомилась і потребувала опори та й трохи домашнього тепла, бо ж недарма кажуть, що вдовина постіль найхолодніша. Аби Карен вибрала собі вдівця, та ще й господаря з їхньої округи, то все було б як належить. Але в таких літах закохатися в молодого, дати волю своїй пристрасті, — а всі ж мали її за таку стриману й статечну! — задивитись на чорночубого двадцятирічного волоцюгу, перепродувача коней, гендляря, чи який він там біс! Хіба ж не ганьба? Мабуть, надто в неї кров розгулялася в переступному віці. В кожному разі, гірко на таке дивитися, — не буде з того заміжжя пуття!

Карен Бакегор махнула рукою на поговори, бо ж не могла позатикати людям роти. Вона завше дотримувалася правил і звичаю, рахувалася з думкою округи, життя її пливло спокійно, як широка, могутня річка, що ніколи не виходить із своїх берегів. А тут раптом вона знехтувала все і пішла своєю дорогою, безоглядно відкинула пристойність, повагу до бога й до людей, надумала одружитися всупереч законам природи.

Карен знала, що їй не буде прощення, тому ніякої втіхи не відчувала. Та що вона могла вдіяти? Якась чужа, невідома сила опосіла її душу й порядкувала нею. Карен сама собою не володіла. Хіба вона була винна, що в неї тисло під серцем і наморочилося в голові від погляду чорних Йоганесових очей? А ноги підгиналися, тільки-но він торкався її? Звісно, сини мають слухність, і сусіди теж. Її саму десь глибоко точив ненастанний сумнів. Але що мусить бути, того не минеш: вона не мала іншої ради, як заплющити на все очі. Її опанувало кохання, яке вона знала досі тільки з пісень і дешевих книжок; воно завше несе з собою горе, смуток і ганьбу. Ганьби Карен уникнула, вперто домагаючись шлюбу в церкві; ох, якби ті, хто з неї кпив, знали, якої потуги й приниження їй це коштувало! А вже смутку й горя не може вона відвернути; їх бог посилає, скільки сам кому схоче.

Наступний рік Карен Бакегор прожила наче в норі. Вона, що цілий вік свій була на видноті, вставала й лягала разом із сонцем, а вночі спала здоровим сном, тепер зробилася наче якоюсь нічною істотою, що боїться світла. Ранок не давав їй відчуття, що вона добре відпочила, вдень вона ходила млява і тільки на вечір знову оживала. Її бентежив ясний день і погляди хуторської челяді; вона робила те, що сам бог

призначив жінці і що ні для кого не таємниця, але тепер боялась, аби ніхто нічого не помітив. Під чужими поглядами вона почувала себе нечистою, наче на її косах, убранні і в очах лишилися сліди нічних любовщів.

А жага її не меншала. Запаморочена й пригнічена соромом, ходила Карен удень, чужа сама собі, й нетерпляче дожидала ночі, важкої від п'яного чаду. Свого першого чоловіка Карен любила, вони жили тихомирно, ділячи між собою щоденний клопіт. Їхні взаємини склалися в спільній роботі, і день закінчувався поцілунком. А їх з Йоганесом нічого не лучило вдень; їхні руки ніколи не стрічалися коло одного діла, а погляди — в спокійному виrozumінні. Стомлені, вони позирали одне на одного за сніданком і не мали про що говорити. Потім Карен ішла до своїх справ, а Йоганес, звелівши запрягти собі підводу, вирушав до міста. Вона дбала про нього, тримала в порядку його одяг, годувала смачними стравами, як він повертався додому. А Йоганес приймав усе те як належне, ніколи не дякував і нічого не хвалив. Сам він не чув за собою ніяких обов'язків; вважав, що й так багато зробив, зв'язавши свою долю з літньою жінкою. Коли вона пробувала заводити мову про господарство, він позіхав.

Тоді Карен поклала собі мовчати, боячись, що надокучить йому й відіб'є бажання вертатися додому, сама собі радила й надрилася на роботі, щоб добути йому грошей на виїзди. Вдень вона дозволяла Йоганесові тинятися де завгодно, коли вже сонце все одно не обдаровувало їх благодаттю своєю, вимагала тільки, щоб на ніч він неодмінно повертався додому.

Коли минув рік, обоє вони вигасли. Карен помітила це і по собі, й по ньому, до того ж переконалася, що завагітніла. Вона збентежено ворушила попіл, шукаючи під ним жару чи бодай іскорки. Невже ж вона не знайде хоч децицію тепла до того, чию дитину вона носить під серцем, а в Йоганеса — хоч краплю ніжності до матері своєї дитини? Яка б то була тепер винагорода й спочинок — спертися в кволості своїй на дужу руку й цілувати її з покірною вдячністю... Але такого не сталося.

Відтоді вона цілком змінилася, стала знову колишня, зухвала Карен Бакегор. Та в ній з'явилося й щось нове — відвага й рішучість, що змушувала інших до покори. Вона вже не спускала очей ні перед ким і не ховала свого суворого обличчя від денного світла. Покликавши наймитів, вона звеліла винести чоловікове ліжко та всі його речі до іншої кімнати. Приголомшені тим наказом, наймити боязко зайшли до спальні, обережно ступаючи по підлозі, наче мостини пекли їм ноги, і спантеличено Perezirнулися. Спальня, либонь, могла б викликати двозначні жарти, але в постаті Карен було щось таке, що не допускало ніякого базікання; вона трималася напрочуд рівно і швидко поряdkувала в своєму схованому від денного світла гнізді, ніби стояла вище над усе те. Не довго думаючи, вона викинула свого непутящого чоловіка за двері: невже не бажає тримати свого улюбленця при собі?

Якийсь час Карен ще сподівалася, що дитина в неї під серцем збудує для них з Йоганесом місток до іншого життя, такого, як має бути в подружньої пари, і день їхній сповниться злагоди й корисної праці. Але й цієї надії вона тверезо й хутко зреклася. Йоганес добачав у ній тільки літню жінку, вдвічі старшу за себе, що — сміх та й годі! —

збирається знову родити дітей.

Тоді Карен твердо надумала собі, що він повинен зійти їй з дороги.

Вона і в голову не поклала вступитися йому; хутір належав їй, тут господарювала її родина з діда-прадіда. А Йоганес був зайда: як він уліз сюди, так його треба й вигнати.

Але Йоганес зовсім не хотів, щоб його виганяли, і вони стали змагатися за владу на хуторі. Він водно потребував грошей на виїзди до міста і не мав уже стриму в своїх вимогах. Здавалося, що Йоганес напосівся якнайшвидше пустити за вітром хутір, відчуваючи, що однаково не зуміє на ньому вдержатися. Він мав на своєму боці закон, а Карен — наймитів, що слухались тільки її. Навіть як він велів запрягти йому підводу, наймити зверталися до господині, щоб вона потвердила наказ.

Та й уся округа стала на її бік. Йоганес був зайда, паразит, і як Карен відвернулася від нього, громада знову прийняла її до себе і всіляко підтримувала.

Сини теж не знали з матір'ю, відколи між ними став Йоганес, та якось у неділю вони всі троє приїхали додому, ніби наперед змовилися. Сусіди Карен Бакегор розповіли їм, що діється на хуторі, і вони, певне, вирішили підтримати матір у її намірах. Вітчим був дома, як приїхали сини, але вони не привіталися з ним і навіть не глянули в його бік. Походжаючи по кімнатах, вони розмовляли з матір'ю так, наче, крім неї, в хаті нікого й не було. Йоганес не тямився з гніву й не міг того приховати, а сини ніби аж хотіли, щоб він дав притоку до бійки. Однак він стримався, вийшов з хати й звелів запрягти підводу.

Карен дивилася, як він виїздив з подвір'я, але вже не хворобливим поглядом, як перше, не було в ньому колишньої неприродної собачої відданості. Вона тепер ненавиділа Йоганеса так, як ненавидять селяни того, хто несе руїну. Сини помітили це і зраділи.

Вони почали гуртом радитись. Минулого сини не торкалися: вважали, що не мають права судити свою матір, і їй теж не спало на думку виправдуватися перед своїми дітьми. Вони разом міркували, що можна і треба зробити. Закон був на боці вітчима, але ж ніхто не міг заборонити їм якнайдужче прикрутити його. А що він гарячий і нестриманий, то напевне колись зірветься, ось цим і слід скористатися. Домовились, що двоє менших синів розрахуються з роботи й повернуться додому до матері. Тепер не годилося залишати хутір на саму неї.

Йоганес нічого про те не знав, аж поки сам побачив, як сини Карен Бакегор у робочому одязі пораються на подвір'ї. Йому взагалі тепер нічого не казали, не питали його думки й не вважали за потрібне обмірковувати з ним хутірські справи. Його усунули від усього, просто не помічали на власному хуторі, як і в цілій окрузі, і цим доводили до сказу. Та дарма було лютувати, бо ніхто йому не відповідав, ніхто навіть не бажав його слухати.

Якось він, осатанівши, що до нього не озиваються, прискочив до Карен і копнув її. Але не зміг пробити тієї мовчанки. Ані слова не кажучи, сини схопили його, повели з хутора на крутий морський берег, прив'язали там до колоди, що її викинуло море, й

пішли назад до своєї роботи. Йоганес дав зв'язати себе, бо з того, як цупко сини його схопили, відчув, що вони були б раді-радісінькі, коли б він став пручатися.

Після цього Йоганес зовсім перестав триматися домівки, часом не вертався й на ніч, а рахунки велів посилати на хутір. Карен не могла відмовитися від сплати. Так тривало, без якихось особливих змін, аж поки в неї знайшлася дитина.

Після пологів Йоганес довго взагалі не з'являвся, і ніхто не жалкував за ним. Карен, хоч яка була здорова, оклигувала поволі, роки давалися взнаки. Їй довелося три тижні пролежати в постелі, потрібен був цілковитий спокій. Аж як вона подужчала і нарешті підвелася, Йоганес вернувся додому.

Карен саме лягла спочити й годувала дитину, коли він притарабанився з двома такими ж п'яницями як сам. Сини її пішли до моря відтягти далі на берег човна. Хоч який Йоганес був п'яний, а відразу помітив, що їх немає дома. Непевною ходою він поминув світлицю й рушив просто до спальні своєї дружини. В дверях він спинився, хитаючись, блідий з ненастанної п'ятики й безсонних ночей, аж гидко було на нього дивитися.

— Я приїхав з товаришами, — сказав він, показуючи рукою в глиб світлиці. — Вставай, даси нам щось перекусити.

Карен не озивалася, тільки зневажливо дивилась на нього.

— Ти що, оглухла? — крикнув він роздратовано.

Клямка вислизнула йому з руки, і двері грюкнули об стіну. Йоганес боком ввалився до спальні.

Карен усміхнулася.

— Бісова віро! Ось як торохну тебе цими дверима, то миттю перестанеш сміятися! — закричав він.

І справді зняв двері з завісів і пошпурив ними в дружину на ліжку. Карен звела руки й коліна, захищаючи дитину, і мимоволі зойкнула.

— О, таки озвалася! — крикнув Йоганес і глузливо передражнив її зойк. — Змогла розтулити пащу, га?

Ту мить зайшли сини, — служниця збігала по них на берег. Побачивши їх, Йоганес припинив; він почув, що приятелі гуркочуть на подвір'ї підводою, й спробував чкурнути до них.

Але сини Карен Бакегор зовсім не хотіли, щоб Йоганес так дешево відбився. Тепер вони мали його в своїй руці! І якщо цього разу він поїде з хутора, то вже назавше.

Вони стягли з Йоганеса штани на випадок, якби він здумав тікати, зачинили його в мурованій прибудові, де лежало рибальське причандалля, й кинули йому туди оберемок соломи. Там Йоганес і сидів, поки вони обмірковували, що з ним зробити.

Два дні вони радились, поки вирішили, як їм найкраще вчинити. То була нелегка справа. Вони могли подати на Йоганеса в суд за жорстоке ставлення до дружини, але ж потім знову довелося б мати стосунки з ним, арештантом! Найліпше спровадити його за океан, куди їде стільки різної мерзоти, до Америки!

Нарешті Йоганеса покликано до хати. В ньому не було вже нічого чоловічого, він

тремтів, як пес, коли його вели подвір'ям. Карен бачила його з вікна своєї спальні й горіла з сорому. І оце той, задля кого вона все занедбала!

Йоганес завважив, що на подвір'ї стоїть віз, а на ньому складено весь його мотлох; навіть упряж була вже винесена. У світлиці обстава була вельми врочиста: на столі лежала рівненько складена купка кредиток і якийсь папір. Перо й чорнило теж приготовлено. Вперше на своєму віку Йоганес почувся беззахисним і самотнім, завсігдашнє нахабство зрадило його, він не втримався й захлипав.

— Авжеж, Йоганесе, твій час настав, — суворо озвався старший син. — Ми могли подати в суд, і тебе скарали б, але воліємо владнати все по-доброму. Ось у цьому папері написано, що ти знущався з своєї дружини, як вона лежала слаба після пологів, і зобов'язуєшся виїхати з краю й ніколи не домагатися нічого від Карен Бакегор ані від її родини, якщо вона не стане тебе позивати. А ось тобі тисяча крон на дорогу. Нам довелося їх позичити, бо ти вже все розтринькав, що було на хуторі.

Він умочив перо й простягнув Йоганесові. Той узяв його тремтячою рукою і підписав папір.

Якусь хвилю вони мовчки дивилися один на одного. В кімнаті панувала тиша й немовби питала: "Чи не маєш ти, Йоганесе, якогось бажання? Може, хотів би з кимось попрощатися чи навіть перепроситись?"

Однак Йоганес не виявив такого бажання, тут не було в нього нікого близького.

— Ну, то будемо запрягати, — сказав старший син і підвівся.

Він сам повіз Йоганеса до міста й дочекався, поки судно, на яке той сів, вийшло з гавані. Хотів, щоб уже не було ніякої можливості до відступу.

Нарешті на хуторі Карен Бакегор запанував спокій.

II

Карен Бакегор вешталася по світлиці та спальні і прибирала. Того дня малому Йоргенові сповнилося сім років, і в нього гостили діти. Тепер хлопчик спав на широкому ліжку, пригорнувши до себе іграшки. Йому багато всього надарували, і Карен подумки дивувалася, скільки нині тратять на дурнички для дітей. А надто її дорослі сини не знали міри; для малого Йоргена їм нічого не шкода.

Тепер вони всі три знову відійшли від неї. Не було змоги тримати їх дома, хоч господарство потребувало твердої чоловічої руки. Видко, воно вже так і не направилося після шкоди, яку йому заподіяно кілька років тому.

Карен кружляла по хаті тихо й замислено, — адже цей день давав немало приток до роздумів. Чудно було якось міркувати, що ось вона ходить тут і порядкує, малий Йорген спить у ліжку, а той, хто зв'язав до купи їхнє життя, десь тиняється бездомний по світах. Як йому, сердешному, живеться? Може, він загинув на чужині або пустився берега. Бо навряд, щоб йому десь повелося з його норовом!

А який же, властиво, його норов? У чому, якщо роздивитися добре, полягали його вади, що їх усі, і вона також, вважали за невитравні? Вони одне одному не пасували, але чому його вина більша, ніж її? Вона ж бо старша за нього. Може, саме через це він так і поведився? Коли вже до того дійшлося, то що вона відає про його норов, та й інші

теж? Хто мав час приглядатися до його прикмет, — він же був зайшлий пес, що його належало гнати геть. А він, тікаючи, огризався, платив злом за зло!

Карен не знала вже, за кого їй вважати Йоганеса, вона стільки перебачила й передумала всього за минулі роки, що не могла просто ділити людей на добрих і лихих. У кожному є своя гидота, так само як і добре, либонь, знайдеться в кожному. Якби оце її цькували за те, що сталося, і не вибачили досі, то що було б з нею? Чи вона витримала б такий довгий час неславу і не запеклася б? А вона ж бо має, як то кажуть, тверду вдачу!

Карен жаліла Йоганеса, а надто сьогодні ввечері. Може, вона прагнула захистити його з бажання, щоб у малого Йоргена був путній батько? Багато що в її спогадах поставало інакшим: з плином часу деякі фарби на картині блякнуть, а деякі проступають чіткіше. От і виходило, що серце їй сповнював неспокій, як вона чула ревіння моря. Коли хвилі, як нині, билися об прибережне каміння, віщуючи бурю, вона, як не дивно, завше згадувала Йоганеса.

Карен виглянула надвір: світив місяць, але по небу швидко пливли хмари. Однак тут, на землі, ще вітру не було. Треба глянути, чи дома наймит, щоб разом витягти на ніч велику вершу з води, а то буря геть її розламає.

Карен, запинаючись хусткою, дивилася на хлопця. Чуб на голові, мов товста чорна шапка, а ніс... ні, обличчям він не схожий ні на кого з її роду. А вдачею?.. Чорний і гостроносий, він гасав подвір'ям, немов заблуканий птах. Авжеж, заблуканий птах!

Почувши надворі ходу, Карен подумала, що то наймит, і приспішила, щоб перекинутись із ним словом. Коли вона дійшла до середини світлиці, двері відчинились, і на порозі з'явився якийсь чужий чоловік; він був блаженсько зодягнений, а на шиї мав грубу хустку. Карен довелося спертись на стіл. Вона стояла, не годна вимовити й слова; по тілу від крижів і по обважнілих ногах у неї бігали корчі, як при летючому ревматизмі.

Чужинець зацікавлено озирнувся по світлиці, ступив ближче до Карен і простяг руку, жалібно всміхаючись. Карен не ворухнулася. Тоді він сів коло столу й опустив голову на руки. На вигляд він був такий нужденний, змізернілий.

Карен Бакегор не знала, на яку ступити. Щось штовхало її підійти й приголубити його розпатлану голову, сказати на привітання ласкаве слово, але давній страх не минувся й стримував її. Мужня жінка стояла, мов приголомшена, й не знала, що діяти.

— Ти, певне, голодний? — нарешті прошепотіла вона розгублено.

Він не підвів голови. Тоді вона пішла до кухні розпалити плиту.

Пішла, ніби уві сні, насилу ступаючи. Розум її мовчав. Що тепер буде, як воно все обернеться? Вона просто не зважувалась думати про це. Його треба нагодувати чимось смачним, більше вона нічого не тямила.

Відірвавшись на хвилю від свого діла, Карен побачила, що він стоїть у дверях і дивиться на неї; його привабив запах печені. Він сказав щось, і Карен почула, що відповідає йому.

Із його слів випливало, що він гірко набідувався і взагалі йому не щастило. В якій

же він далечі побував, але тепер знову дома, і більше йому нічого не треба. З його тону чути було, що все те позаду, і тепер він у тихій гавані.

— Ми ж бо чоловік і жінка, — закінчив він, — і, крім розлучення, ніщо не може розірвати нашого шлюбу.

Авжеж, вони подружжя. Безглуздо було давати йому тоді підписувати папірця, Карен і сама розуміла. Шлюб лишається шлюбом, поки закон його не скасує. Атож, він повернувся й домагається свого права, на хуторі знову з'явився господар. Бозна, як воно далі складеться. Гай, гай, багато води сплигло відтоді, як він виїхав, може, тепер усе вийде на добре?

— Хочеш поглянути на свого сина? — спитала Карен і, взявши лампу зі столу, пішла поперед нього до спальні. — Нині йому якраз сім років минає.

Йоганес схилився над хлопчиком і торкнувся його щоки. Той прокинувся і злякано глянув на нього.

— Це твій батько вернувся додому, — сказала Карен, і голос її ледь затремтів.

Хлопчик усміхнувся й підвівся на ліжку. Батько взяв його на коліна, а Карен тим часом пішла готувати каву. Вони сиділи на ослінчику й гралися: Йоганес і далі був мастак на вигадки. Він удавав того або іншого звіра, що хоче вкусити малого за живіт, і хлопчик аж надригався зі сміху.

— Обережніше! — гукнула з кухні Карен. — Не забувай, що він ще малий.

Йоганес і тепер ні в чому не знав міри, але їй приємно було, що він голубить дитину.

На хвилю вони затихли, потім знову почали вовтузитися. Цього разу в хлопцевому сміхові наче забринів страх, може, хай він краще лягає спати? Зараз вона ще раз процідить каву й покладе його.

Раптом Карен почула, що дитина чимось давиться. Вона кинулась до спальні. Хлопчик бився на ослінчику, аж посинівши на виду, й силкувався щось виблювати. А Йоганес сидів і всміхався.

— Що ти йому зробив? — крикнула Карен.

Вона перевернула хлопчика й засунула йому до горла зігнутого пальця. Звідти випав великий шматок жувального тютюну. Йоганес безглуздо щирив зуби.

— Нічого йому не станеться, — сказав він.

Карен змовчала, поклала дитину в ліжку і твердою, рішучою ходою вийшла до світлиці. Тепер вона знала, що їй робити. Відхилився краєчок завіси, показуючи їй майбутнє, і струснув з неї сон, — вона вже не покладалася на долю. Раз вони були вирядили Йоганеса й сподівалися, що назавше, — тепер вона спробує послати його в таку подорож, з якої він ніколи не вернеться.

Карен зайшла до спальні в пальті й теплій хустці.

— Ходімо, допоможеш мені забрати велику вершу, — мовила вона. — Наймита немає вдома.

Вони взяли двоє весел з мурованої прибудови, де колись Йоганес сидів замкнений, і подалися до прибережних пагорбів. Весла двигала Карен, він не здогадався забрати їх

у неї. Вона відімкнула човна й звеліла Йоганесові сісти на носі, а сама заходилася гребти. Море було вже неспокійне, та Карен мала міцні руки, до того ж сьогодні почувалася такою дужою, як ніколи.

Нарешті вони допливли до верші. Карен поставила човна проти вітру, і Йоганес узявся витягати вершу. То виявилось нелегке діло, і по Йоганесові знати було, що воно йому не до вподоби: щоразу, як вода бризкала на нього, він мимоволі здригався.

— Тягни ж бо! — гукнула Карен, щосили впираючись у весла.

Верша вигулькнула з води, тепер починалося найважче. Йоганес обернувся до дружини:

— Я сам не подужаю втягти її в човен! Поможі мені.

— Ти й досі не став правдивим чоловіком, — глузливо сказала Карен. — Тягни дужче!

Йоганес перехилився вперед. Ту мить човен вислизнув з-під нього, і він з головою пірнув у воду. Човен швидко поплив до берега, його підганяли вітер і хвилі. Карен побачила, як із води показалася рука, тоді нога. Та ось човен ударився в берег, треба було клопотатись про інше. Вона підтягла його вище, присилила добре до стовпа й занесла весла в прибудову. Коли вона зайшла до хати, хлопчик спав, але помітно було, що він плакав, і в куточку коло губ видніла чорна пляма. Карен довго стояла над ним, заглиблена в свої думки.

Зненацька малий розплющив очі, боязко оглянув кімнату й спитав:

— А де чужий дядько?

— Тут нема ніякого чужого дядька, — ласкаво мовила Карен. — Він тобі, мабуть, приснився. Лягай краще й спи.

Хлопчик ліг на подушку й заплющив очі.

Другого дня на берег коло хутора хвилі викинули мертве тіло. В ньому пізнали Йоганеса, непутящого чоловіка Карен Бакегор, і люди з дива не сходили, що його прибило саме там.